

Asiantuntijalausunto

30.9.2021

VN/24984/2020
VN/24984/2020-TEM-98

Perustuslakivaliokunta

Työ- ja elinkeinoministeriön asiantuntijalausunto HE 131/2021 vp

Työ- ja elinkeinoministeriö on osallistunut lakiesityksen valmisteluun koronatodistusta koskevin osin tiiviissä yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön ja oikeusministeriön kanssa. Valmistelun tavoitteena on ollut koronatodistuksen nopea käyttöönotto ja sitä tukevat sääntely- ja tekniset ratkaisut.

Lausunnossa esitystä tarkastellaan erityisesti elinkeinotoiminnan näkökulmasta.

Koronaepidemian leviämisen estämiseksi lainsäädännössä säädetyt rajoitukset ja niiden pohjalta tehdyt päätökset ovat rajoittaneet voimakkaasti perustuslain 18 §:ssä turvattua elinkeinonvapautta ja vaikuttaneet julkiselle vallalle asetettuun työllisyyden edistämisvelvoitteeseen. Lisäksi rajoituksilla voidaan katsoa olleen vaikutusta perustuslain 15 §:ssä turvattuun omaisuudensuojaan. Rajoitusten lisäksi tartuntatautilain maahantuloa koskevien säännösten vaikutus elinkeinotoimintaa on ollut merkittävä. Perustuslakivaliokunta on tartuntatautilain muutosten sekä majoi- tus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain muutosten yhteydessä korostanut vaatimusta rajoitusten välttämättömyydestä ja oikeasuhtaisuudesta suhteessa kulloinkin käsillä olleeseen epidemiatilanteeseen. Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt elinkeinovapauden rajaamista vain välttämättömään.

Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan koronatodistuksen käyttöönotto lisää rajoitusten kohteena olevien yritysten liiketoimintamahdollisuuksia. Lisäksi se antaa ennakoitavuutta ja varmuutta toiminnanharjoittajille, esimerkiksi tapahtumajärjestäjille, joiden toiminta vaatii pitkää suunnittelua ja taloudellisia sitoumuksia useita kuukausia ennen tapahtumaa. Koronatodistus on nykytiedon nojalla todettu hyväksyttävällä tavalla yhtä tehokkaaksi tavaksi torjua taudin leviämistä kuin tartuntatautilain nojalla annettavat rajoitukset. Näin ollen sen käyttö mahdollistaa taudin leviämisen estämisen elinkeinotoimintaa vähemmän rajoittavin keinoin kuin toiminnanharjoittajiin kohdistuvat suorat rajoitukset.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Työ- ja elinkeinoministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 32
00023 Valtioneuvosto

Aleksanterinkatu 4

29 516 001
35 829 516 001

916 062 160
+358 9 1606 2160

www.tem.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, että tartuntatautilain muutosesityksen perusratkaisu on mahdollistavaa eikä pakottavaa sääntelyä. Toiminnanharjoittaja voisi päättää oman liiketoimintansa tarpeet huomioiden, edellyttäkö se asiakkailtaan koronatodistuksen esittämistä vai toimiiko se kulloinkin voimassa olevien rajoitusten mukaan. Toiminnanharjoittajille voi aiheutua koronatodistuksen käyttöönotosta kustannuksia esimerkiksi todistuksen tarkastamiseen tarvittavan lisähenkilöstön palkkaamisen vuoksi. Tästä syystä on tärkeää, että toiminnanharjoittaja voi tehdä ratkaisun todistuksen käyttöönotosta arvioimalla oman liiketoimintansa tarpeita. Esitetty järjestelmä poikkeaa useissa muissa maissa käytössä olevista tai olleista järjestelmistä, joissa koronapassi on ollut palveluiden käytön ja tapahtumiin osallistumisen pakollinen edellytys.

Toimivaltaisten viranomaisten tekemien rajoituspäätösten ja valtioneuvoston asetuksella säädettävien ravitsemistoiminnan rajoitusten tulee olla välttämättömiä ja oikeasuhtaisia. Koronatodistuksen käyttömahdollisuus rajoituksesta poikkeamisessa ei saa vaikuttaa välttämättömyysharkintaan. Jos alueellinen rajoitus ei ole enää välttämätön, se tulee poistaa. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö haluaa korostaa, että esitykseen sisältyvin maahantuloa koskevien säännösten välttämättömyyttä ja oikeasuhtaisuutta on tarpeen seurata ja rajoituksia lieventää tai purkaa mahdollisimman nopeasti, kun se on terveysturvallisuus huomioiden mahdollista. Maahantuloa koskevat säännökset vaikuttavat merkittäväällä tavalla muun muassa matkailuelinkeinon toimintaan.

Mahdollisuus koronatodistuksen edellyttämiseen rajoituksen vaihtoehtona tulisi kyseeseen tilanteessa, jossa rajoitukset ovat edelleen voimassa tai niitä on alueellisesti välttämätöntä ottaa uudelleen käyttöön. Lakiesitys sisältää lisäksi rajoituksia koronatodistuksen käytölle epidemiatilanteen ollessa alueellisesti niin vakava, että yleisötilaisuudet tulisi kokonaan kieltää tai asiakastilat kokonaan sulkea. Esitys sisältää myös ns. hätäjarrumekanismien, jossa valtioneuvosto voisi asetuksella rajoittaa ajallisesti koronatodistuksen käyttöä rajoituksen vaihtoehtona. Työ- ja elinkeinoministeriö tukee sääntelyyn ehdotettuja varotoimia ja hätäjarrumekanismia. Niiden käyttöönoton kynnyksen tulee kuitenkin olla korkea huomioiden koronatodistuksen vertautuminen muihin rajoitustoimiin. Elinkeinovapauden rajaaminen vain välttämättömään on keskeistä.

Hallituksen esityksessä on arvioitu ehdotetun sääntelyn vaikutuksia koronaepidemian aikana rajoitusten kohteena olleiden toimialojen nykyisen taloudellisen tilanteen näkökulmasta. Lisäksi on arvioitu koronatodistuksen käytön taloudellista enimmäispotentiaalia. Yleisesti voidaan todeta, että Tilastokeskuksen palveluajojen suhdannekuvaajan mukaan rajoitusten kohteena olleiden toimialojen liikevaihto oli vielä alkukesästä merkittävästi koronaepidemiaa edeltävää tilannetta alhaisemmalla tasolla.

Koronatodistuksen käytön mahdollistavan lainsäädännön taloudellinen vaikutus tulee riippumaan jatkossa voimassa olevien rajoitusten laajuudesta. Jos rajoituksista luovutaan ja todistusta ei oteta käyttöön, ei sillä ole taloudellista merkitystä. Jos todistuksen käyttö rajautuu lyhyeen ajanjaksoon, sen taloudellinen merkitys yksittäisen toiminnanharjoittajan näkökulmasta jää vähäisemmäksi. Kuten edellä on todettu, sääntelyllä on kuitenkin suuri merkitys, koska se lisää ennakoitavuutta erityisesti aloilla, joilla toimintaa on suunniteltava ja taloudellisia sitoumuksia on tehtävä pidemmälle tulevaisuuteen. Lisäksi tilanteessa, jossa alueellisesti asetettavat rajoitukset tulevat uudelleen välttämättömiksi, mahdollisuus koronatodistuksen hyödyntämiseen on toiminnanharjoittajille tärkeä liiketoiminnan turvaamiseksi.

Valmistelun aikana on arvioitu mahdollisuutta koronatodistuksen hyödyntämisestä terveysturvallisuustoimenpiteenä esimerkiksi teollisuudessa tai rakennuksilla eli muissa kuin tartuntatautilain rajoitussäännösten käyttötilanteissa. Lisäksi arvioitiin

koronatodistuksen edellyttämistä työntekijöiltä tilanteessa, jossa sitä edellytettäisiin asiakkailta. Koronatodistuksen käytön ulottaminen työelämään vaatisi työlainsäädäntöön tehtäviä merkittäviä lainsäädäntömuutoksia. Huomioiden asiaan liittyvät perusoikeudelliset kysymykset, todettiin, että työoikeudellisia muutoksia ei kyetä valmistelemaan annetussa määräajassa.

Hallitusneuvos

Liisa Huhtala